

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА
ЗА МОДЕРНИЗАЦИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ
(2005 - 2010 година)

Още през 2001 г. в предизборната си програма “България – добър дом за своите граждани” НДСВ определи образованието като национален приоритет.

Днес, водени от разбирането, че динамиката на глобализацията се съвпада с новите потребности на икономиката и другите обществени сфери налагат промяна и в образователната политика, предлагаме да бъдат обсъдени и утвърдени приоритетите за изграждане на модерна образователна система.

Съзнаваме, че превръщането на българското образование в ефективна система, представляваща неразделна част от общоевропейското образователно пространство, е огромно предизвикателство и изисква обединените усилия на цялото българско общество – преподаватели, учаци се и родители, работодатели и синдикати, неправителствени организации, политици.

Убедени сме, че държавата трябва да гарантира съхраняването на традиционните ценности на българската образователна система и същевременно да способства за нейното осъвременяване и развитие.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА МОДЕРНИЗАЦИЯТА

Осигуряване на **качествено образование** за всички граждани, при запазване на традиционните ценности на българската образователна система и развитието ѝ съобразно европейските и световните тенденции.

Осигуряване на правото на **равен достъп** до качествено образование за всички.

Гарантиране **усвояването на основни знания и умения, необходими за успешната социализация на личността.**

Ориентиране на образователните структури към **осигуряване на широки възможности** на учащите се **за свободен избор.**

Създаване на взаимна **обвързаност между образованието, науката и приоритетите в икономическото развитие** на България. Ориентиране на българското образование към икономиката на XXI век - **икономика на знанието.**

Формиране на физически и морално здрави личности, способни да поемат граждански отговорности, които познават и зачитат националните и общочовешки ценности, уважават законите и правата на другите, техния език, религия, култура.

Дългосрочно планиране и **осигуряване на ресурсите, необходими за устойчивото развитие на образователната система.**

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА МОДЕРНИЗАЦИЯТА

Равенство – Увеличаване на възможностите за **равен достъп** до образователната система и за **пълноценно приобщаване на всички** групи в неравностойно положение.

Устойчивост – Осъвременяване на **българските образователни традиции и ценности**, отчитащо **европейските измерения в образованието** и изградено върху **широк обществен консенсус.**

Прозрачност - Осигуряване на **пълна и обективна информация за всички** участници в образователния процес, за цялото общество.

Партньорство – **Сътрудничество между всички**, свързани с образованието - държавни институции, учители, родители, работодатели, синдикати, неправителствени организации.

Конкуренция – **Насърчаване на конкуренцията** между учебните институции, независимо от формата им на собственост (държавна, общинска и частна), **чрез предлагане на качествено и стимулиращо обучение.**

Отвореност - Превръщане на образованието в **гъвкава система, отворена към развитието на икономиката и адаптивна към пазара на труда** в Европейския съюз.

ОСНОВНИ НАСОКИ НА МОДЕРНИЗАЦИЯТА

I. Подобряване качеството и ефективността на средното образование

1. Осъвременяване на учебните програми

- постигане на баланс между общообразователни и социални умения;
- ориентиране на учебните програми за общообразователна подготовка към изграждане на умения за прилагане на знанията в практически ситуации;
- ориентиране на учебните програми по професионална подготовка към потребностите на пазара на труда;
- осигуряване на междупредметни връзки и интердисциплинарно, интегрирано обучение;
- разработване и по-активно прилагане в учебните часове на програми по здравно и сексуално образование, в които се акцентира върху проблемите на пубертета, контрацепцията, предпазване от ХИВ/СПИН и наркотични зависимости.

2. Въвеждане на нови методи на преподаване, при които учениците са активна страна в учебния процес

- използване на интерактивни методи на обучение, обмен и прилагане на “добрите практики”, за превръщане на взаимодействието учител – ученик в партньорство;
- въвеждане в учебния процес по всички учебни предмети на нови информационни педагогически технологии, които поставят ученика в активна позиция при усвояване на знания и формиране на умения;
- организиране на учебния процес, като се отчитат индивидуалните интереси и възможности на ученика.

3. Приоритетно обучение по чужди езици

- осигуряване на чуждоезиковото обучение с правоспособни преподаватели;
- усъвършенстване и повишаване на ефективността на интензивното изучаване на чужди езици;
- постъпателно въвеждане на ранно чуждоезиково обучение и подобряване на условията (организационни, методически и кадрови), необходими за това.

4. Ранно компютърно обучение и масово въвеждане на информационните технологии в обучението на всички нива

- осигуряване на материална база за достъп до информационни и компютърни технологии (ИКТ) за всеки ученик;
- кадрово осигуряване на системата с правоспособни преподаватели по ИКТ;
- подготовка на учителите по общообразователните предмети за работа в информационна среда;
- изграждане на умения “как да се учи” в условията на свободен достъп до информация и подготовка за работа и живот в информационно общество;
- използване на различни форми на обучение за по-пълно обхващане в учебния процес на деца със специални образователни потребности.

5. Въвеждане на съвременни, обективни методи на оценяване при завършване на образователните етапи и степени

- разработване на съвременна система за оценяване на индивидуалните постижения на учениците, качеството на учебния процес и учебните програми, постижимостта на държавните образователни изисквания за учебно съдържание;
- създаване на независима институция за оценяване, която да изработва, апробира и въвежда в учебната практика различни видове стандартизирани изпитни материали за вътрешно и външно оценяване, като надеждни и обективни измерители;
- утвърждаване външното оценяване на постиженията на учениците в края на етап и при завършване на степен;
- утвърждаване на държавните зрелостни изпити като форма за оценяване при завършване на средно образование и използване на резултатите от тях за прием във висши училища.

6. Осигуряване на възможности за пряко прилагане на получените знания и умения в професионална среда

- включване в учебните програми от начална училищна възраст на наблюдаване и анализиране на различни трудови процеси, имащи отношение към изучаваното учебно съдържание;
- въвеждане на часове по практика за учениците от гимназиалния етап, които се обучават в общообразователни училища;
- стимулиране изграждането на допълнителни структури за дейности, съпътстващи учебния процес, с цел практическо прилагане на знанията: учебно-тренировъчни фирми, изследователски групи и др.;
- съобразяване на профилите и професиите, изучавани в гимназиалния етап, с тенденциите за развитие на пазара на труда;
- развиване у учениците дух на предприемачество и формиране на умения за започване и управление на бизнес.

Показатели за ефективност

- *Относителен дял на учениците, постигнали общообразователен минимум знания и умения по етапи и степени.*
- *Относителен дял на 15-годишните ученици с добри четивни и математически умения.*
- *Относителен дял на учениците, постигнали равнища на владееене на чужд език, предвидени в "Европейската рамка", приета от Съвета на Европа.*
- *Относителен дял на завършилите средно образование, ползващи два чужди езика.*
- *Брой компютри на 100 ученика.*
- *Постигане на съизмеримост на резултатите от оценяване на знанията и уменията на учениците от различни видове училища и от различни населени места.*
- *Процент на завършилите средно образование и реализирали се по професията или профила, по който са се обучавали една година след дипломирането.*

II. Усъвършенстване структурата на средното образование

1. Обвързване на конституционното изискване за задължително обучение до 16 годишна възраст със съответната образователна степен - задължително образование

- задържане на всички ученици в училище до 16-годишна възраст;
- усвояване на еднакъв общообразователен минимум от всички ученици в рамките на задължителното образование;
- осигуряване на професионални умения едновременно с общообразователния минимум за ученици, които нямат възможности да продължат обучението си след задължителната възраст;
- усъвършенстване и повишаване ефективността на профилираното обучение след VII клас с интензивно изучаване на чужд език.

2. Осигуряване на възможност след завършване на задължителното образование за избор на профилирано или професионално образование, професионално обучение или реализация на пазара на труда

- възможност за промяна на избора след завършване на задължително образование, предуниверситетска подготовка и/или придобиване на степен на професионална квалификация;
- осигуряване на възможности за обучение за придобиване на професионална квалификация след завършено задължително образование;
- осигуряване на условия, завършилите задължителното образование да завършат средно общо или професионално образование в избран от тях период от живота им;
- увеличаване относителния дял на завършилите средно образование.

3. Развитие на нови възможности за преход както между образователните степени, така и между различните видове училища въз основа на покрити общи образователни стандарти

- осигуряване на свобода на избора на вида училище и вида на обучение;
- нормативно и съдържателно осигуряване на прехода между образователните степени, между различните видове училища и между различните видове обучение.

4. Въвеждане на по-гъвкави форми на обучение, насочени към ограничаване на броя на учениците, които рано отпадат или изобщо не са обхванати от образователната система

- групови форми на обучение, съобразени с психологията и потребностите на участващите в групата;
- придобиване на професионални умения от отпаднали или застрашени от отпадане ученици в задължителна училищна възраст;
- прилагане на адаптационни програми за интеграция и реинтеграция на отпаднали, застрашени от отпадане или необхванати в училище ученици;
- десегрегация на образованието на ромските деца и интегрирането им в детски градини и училища с различен етнически състав;

- създаване на единна национална информационна система за обхвата и движението на подлежащите на задължително обучение деца и ученици.

5. Създаване на условия и стимули за реализиране на принципа "обучение през целия живот"

- осигуряване на достъп до информация и необходимата мотивация за "обучение през целия живот";

- подобряване на взаимодействието между институциите и организациите (министерства, общини, организации на работодателите, социалните партньори), отговорни за "обучението през целия живот" на национално, регионално и местно равнище;

- установяване на ефективна взаимовръзка между "обучение през целия живот" и потребностите на пазара на труда;

- насърчаване на работодателите чрез мерки и данъчни стимули за осигуряване на стажове и практики за ученици и студенти, както и за квалификацията на работниците и служителите;

- повишаване на управленската култура на работодателите за развитие на човешките ресурси;

- активизиране на обществения диалог по проблемите на "обучението през целия живот".

Показатели за ефективност

- *Относителен дял на завършилите задължително обучение от населението на възраст 16-22 г.*
- *Относителен дял на завършилите средно образование от 22-годишното население.*
- *Процент на отпадналите и необхванатите ученици в задължителна възраст.*
- *Относителен дял на реализираните програми "обучение през целия живот" в зависимост от вида на професията.*
- *Създаване на възможности и улесняване на достъпа до "обучение през целия живот".*

III. Висшето училища – активни участници в европейското образователно пространство

1. Разширяване на социалните измерения на висшето образование

- гарантиране на равен достъп до всички образователни степени и форми на обучение;

- въвеждане на ефективна система за кредитиране на студенти и докторанти;

- увеличаване на възможностите за професионална и обществена реализация чрез системата на висшето образование.

2. Висшето образование – фактор за икономически растеж

- подготовка на специалисти с квалификация, основана на съвременните постижения на науката за потребностите на икономиката и обществото;

- сътрудничество между предприятията (бизнес организациите), държавата и образователните институции при разработване на стратегии за развитие;
- участие на работодателите в изработването на квалификационните характеристики за предлаганите специалности, необходими за пазара на труда;
- активно включване на висшите училища в социално-икономическата политика на регионите;
- създаване на условия за ефективно участие на висшите училища в системата за “учене през целия живот”.

3. Осигуряване на качество и конкурентноспособност – основна отговорност на висшите училища

- въвеждане на съпоставима система на висше образование с европейските образователни стандарти и практики, подпомагана и от безплатно издаване на Европейското дипломно приложение;
- хармонизиране номенклатурата на професионалните направления за бакалавър и магистър с тази на страните от ЕС;
- поддържане на учебни планове и програми по професионални направления на съвременен научно равнище и в съответствие с изискванията на пазара на труда;
- въвеждане на система от образователни кредити и нейното адаптиране с Европейската система за трансфер на кредити;
- насърчаване мобилността на студенти, докторанти и преподаватели чрез по-ефективен академичен обмен;
- разработване на система за подобряване на професионалната реализация и кариерното развитие на специалистите с висше образование;
- въвеждане на механизми за диференцирано заплащане труда на преподавателите в съответствие с качеството на тяхната дейност;
- осигуряване на ефективно структурирана мрежа на висшите училища;
- създаване на нормативни гаранции за академичната автономия и повишаване отговорността и отчетността на висшите училища пред обществото;
- осъвременяване на университетските структури за управление, включително чрез въвеждане на ИКТ в управлението;
- постигане на съпоставимост с практиките на страните от Европейския съюз за ефективна система на организация и управление на висшето образование;
- изграждане на ефективна система за контрол на качеството на обучение във висшите училища и повишаване значимостта на студентското мнение в нея. Установяване на по-тясно сътрудничество с Европейската мрежа за осигуряване качеството на обучението;
- подпомагане на висшите училища в процеса на въвеждане и сертифициране на системи за управление на качеството /ISO-9001:2000/;
- въвеждане на рейтингови системи на висшите училища по професионални направления според качеството на обучение, научната дейност и реализация на завършилите студенти.

4. Стимулиране на научните изследвания във висшите училища

- утвърждаване на висшите училища като основни центрове за научни изследвания и научно-приложни разработки;
- повишаване ефективността на използване на бюджетните средства чрез разширяване на програмното финансиране според изискванията на Националната стратегия за развитие на научната дейност;

- стимулиране интереса на студентите и младите преподаватели към научни изследвания;
- създаване на условия за вътрешна и външна интеграция на академичния потенциал във висшите училища за изготвяне на проекти на конкурсна основа и прилагане на иновативни резултати при разработване на национални проекти;
- стимулиране на академичното сътрудничество и международното научно коопериране на висшите училища;
- разработване на университетски програми за развитието на научно-кадровия потенциал на висшите училища.

Показатели за ефективност

- Дял на специалисти с висше образование, продължаващи обучение в нови магистърски програми.
- Брой магистърски програми, предлагани на основните езици на ЕС.
- Дял на специалисти с висше образование, продължаващи обучение в програми за следдипломна квалификация.
- Дял на студенти, прекъснали обучението си поради слаб успех или по други причини през определена учебна година.
- Дял на студенти, започнали работа по специалността до една година след завършване на висше образование.
- Съотношение студенти/преподаватели; докторанти/преподаватели; хабилитирани/нехабилитирани преподаватели.
- Степен на участие на студенти и докторанти в академичния обмен по европейските образователни програми "Сократ", "Леонардо", "Еразъм".
- Обхват на програми, по които се извършва дистанционна форма на обучение.

IV. Развитие на системата за управление на образованието

1. Уреждане на основните отношения в системата на българското образование на законово равнище и пълен отказ от издаване на актове с неясна правна същност

- създаване на нов Закон за народната просвета, уреждащ основните отношения в системата на средното образование, включително и държавните образователни изисквания за учебния план и за професионалното образование и обучение;
- създаване на нов Закон за висшето образование, уреждащ основните отношения в системата на висшето образование, включително и научното изграждане на академичния състав;
- създаване на минимален брой подзаконови актове, съобразени със Закона за административните актове, въз основа на които се извършва управлението на системата на средното и висшето образование;
- установяване на ясна структура и функции на управленските равнища;
- създаване на нова система за контрол на организацията, управлението, съдържанието и резултатите от учебния процес;
- създаване на система за измерване на ефективността на образователната система.

2. Децентрализация на управлението на средното образование чрез делегиране на правомощия в областта на финансите, управлението на кадрите и въвеждане на иновации в учебния процес

- постепенно въвеждане на финансова автономия на училищата;
- училището получава възможност, в конкуренция с други училища за по-високо качество на обучението и за привличане на по-голям финансов ресурс, да изгражда собствен облик чрез въвеждане на иновации в учебния процес, подбор на кадрите си, програмно финансиране и съфинансиране от собственика му (държавата, общината или частно лице);
- създаване на ясни и стимулиращи правила, разписани в нормативни и поднормативни актове, въз основа на които се осъществява децентрализацията;
- преобразуване на училището в гъвкава система, съобразяваща се с изискването на обществото за по-качествено обучение.

3. Постигане на пълноценно партньорство при управлението на училищата чрез поемане на права и отговорности от страна на родителите и бизнеса

- нормативно определяне на правата и отговорностите на училищните настоятелства;
- създаване на обществени съвети по образование, осигуряващи взаимодействие между регионални инспекторати, общини, училище и общественост;
- диалог между училище и семейство, отнасящ се до всички страни на образователния процес: обучение, възпитание, развитие (физическо и психическо) на детето или ученика;
- участие на работодателите (бизнеса) като потребители на кадри при определяне облика и политиката на училището.

4. Гарантиране на възможности за постоянна квалификация на преподавателите и обвързване на добрите резултати от учебната дейност с морални и материални стимули, които да повишат икономическия и социалния статус на българските преподаватели

- промяна в модела и съдържанието на подготовката на учители във висшите училища - включване на курсове за обучение по езици, подготовка по ИКТ, знания за ЕС и за европейските измерения в образованието;
- създаване на нова система за квалификация на учителите, отчитаща необходимостта от въвеждане на нови педагогически технологии;
- допълнителна квалификация на педагогическия персонал за работа в мултикултурна среда и с деца с различни ценностни системи, както и за по-активното прилагане на програми, свързани с възпитанието, здравето и безопасността на учениците;
- промяна на организационния модел и осъвременяване съдържанието на квалификацията на учителите чрез утвърждаване на независима институция, която разработва стандарти за квалификация, установява степенята на квалификация и издава документи за нея;
- насърчаване на конкуренцията между институциите, които осъществяват обучението на учители в съответствие със стандартите за квалификация;
- създаване на ясни и измерими изисквания за качество на педагогическия труд и обвързването му със заплащането;
- създаване на ефективна система за оценяване, нормиране и заплащане на педагогическия труд;

- заплащането на труда да отразява и квалификацията, качеството на труда и резултатите от него.

Показатели за ефективност

- *Относителен дял на завършилите задължително обучение от населението на възраст 16-22 г.*
- *Степен на хармонизиране на нормативната база.*
- *Отношение между броя на училищните настоятелства и броя на училищата.*
- *Мотивация на учителите за осъществяване на различни видове училищни дейности.*

Оценяване на ефективността на образователната система.

- *Действаща информационна система за автоматизирана обработка на данни за наблюдение на брой ученици, учители и състоянието на сградния фонд.*
- *Разработени нормативни актове за обучение по регулирани професии в съответствие със Секторните директиви на Европейския съюз.*

V. Обвързване на финансирането с качеството на образованието

1. Прилагане на трикомпонентен модел за финансиране на средното образование

- единен стандарт за финансиране на образованието на един ученик – чрез него всеки учащ е носител на определен размер финансови средства, които държавата отделя за неговото обучение. Единният стандарт включва веществената издръжка и средствата за заплащане на труда;

- програмно финансиране – определен размер финансови средства, които МОН отпуска на училището при разработени програми за общо и/или професионално образование, както и за повишаване на неговото качество;

- съфинансиране от собственика на училището – определен размер финансови средства, чиято цел е ангажирането на собственика на училището с осигуряването и осъществяването на образователния процес.

2. Резултати от трикомпонентния финансов модел

- финансова автономия на училищата;

- осъществяване на пълноценно институционално партньорство между публичните субекти в системата на народната просвета;

- конкуренция между всички образователни институции за получаване на финансови ресурси срещу предлагане на качествен образователен продукт;

- създаване на условия за равен достъп до образование, независимо от собствеността върху съответната образователна институция;

- финансиране на политики за постигане на определени резултати чрез изпълнение на различни програми в областта на общото и професионалното образование;

- прозрачност при отпускането и изразходването на бюджетните средства;

- осъществяване на ефективен контрол за постигане на очакваните резултати;

- ефективност и ефикасност на разпределението на публичните ресурси;

- премахване на хоризонталното неравенство при финансирането на училищата;

- разпределяне на отговорностите между държавата, общините и училищата.

3. Прилагане на принципа “парите следват всеки учащ се” с цел смекчаване и постепенно преодоляване на зависимостта между икономическите възможности на семейството и достъпа до качествено образование

- постепенно изравняване възможностите на всеки ученик да получи висококачествена образователна услуга;
- създаване на нови възможности за свободен избор на образователна институция от страна на родители и ученици;
- намаляване на образователното разслоение като основа на социалното неравенство между хората;
- ефективно финансово планиране и управление.

4. Прилагане на принципа “парите следват всеки студент”, с цел създаване на реална конкуренция между висшите училища

- създаване на условия за равен достъп до висше образование, независимо от собствеността върху учебното заведение;
- въвеждане на механизми за кредитиране на студентите;
- общи приемни изпити;
- по-висока мотивация и заинтересованост на студентите от образователния процес;
- контрол от обществото, в това число и от студентите, за повишаване качеството на обучение във висшите училища;
- осигуряване на ефективно структурирана мрежа на висшите училища;
- повишена гъвкавост и адаптивност на висшите училища;
- адекватна връзка между висшите училища и пазара на труда.

5. Дългосрочно обвързване на ресурсната осигуреност на системата с качеството на образователния продукт

- съответствие между съдържание и форма на образователната услуга и потребностите, изискванията и интересите на учащите, икономиката и обществото;
- дългосрочно планиране на необходимите за сектора ресурси;
- устойчиво развитие на образователната система;
- реализиране на принципа “финансиране срещу резултати” (“пари за стойност”).

6. Системно информиране на обществото и пазара на труда за качеството на образованието

- ефективен контрол на обществото върху образователната система;
- получаване на обща оценка за състоянието на образователната система;
- създаване възможности за идентификация на проблемни области и предприемане на коригиращи въздействия.

Показатели за ефективност

- *Постигане на най-добри съотношения цели/ресурси и резултати/цели при изпълнението на конкретни образователни програми.*
- *Зависимост между социалното положение и вида на училището от гледна точка формата на собственост и качеството на образователната услуга.*
- *Степен на интеграция на населението от малцинствата.*

- Действаща система за студентско кредитиране.
- Дял на прекъснали и/или напуснали университетите студенти.
- Нетен коефициент на записване на населението на 18 и повече години в системата на висшето образование по възрастови групи.
- Заетост на населението на възраст 25-64 г. по степени на образование.
- Безработица на населението на възраст 25-64 г. по степени на образование.
- Разпределение на завършилите висше образование по сфери на реализация една година след завършване: дял на работещите от общо завършилите; дял на работещите по специалността си от общия брой на работещите.
- Дял на разходите за образование от brutния вътрешен продукт (БВП).
- Устойчиво съотношение между публичните и частните разходи за образование.
- Действаща система за публичен рейтинг на всички училища и университети.
- Действаща система за публично информиране на обществото за качеството на образователния продукт.

VI. Постепенно въвеждане на система от индикатори за оценка на качеството на образованието

1. Индикатори за постижение

- Резултати от четивната грамотност.
- Резултати от математическата грамотност.
- Резултати по природни науки и екология: биология и здравно образование, химия и опазване на околната среда, физика и астрономия и география и икономика.
- Резултати по информационни технологии.
- Резултати от прилагане на информационните технологии като средство за обучение по други предмети;
- Процент от 15-годишните, владеещи поне един от официалните езици на ЕС (английски език).
- Способност за учене – мотивация за учене, представа за собствените възможности.
- Компетентности за живот в гражданско общество – знания и отношение на учащите се към различни области: демокрация, политически институции, права и задължения, човешки права, етническа търпимост.

2. Индикатори за успеваемост

- Дял на отпадналите – процент от населението на възраст 18-24 години с основно или по-ниско образование; дял на населението на 16 и повече години, което не е завършило задължителното според Конституцията образование.
- Завършили средно образование – процент от хората на 22 години, които успешно са завършили поне средно образование.
- Участие във висшето образование – нетен коефициент на записване на населението на възраст 18-24 и 25-29 години.
- Завършили висше образование – дял на завършилите висше образование от населението в типичната възраст на дипломиране – 25 - 29 години.

3. Индикатори за контрол на образованието

- Оценяване и коригиране на училищното образование – вътрешни и външни оценявания, публикуване на резултатите от външни оценявания.
- Участие на родителите – форми на участие на родителите, роля на училищните настоятелства при разработване на учебния план на училището.

4. Индикатори за ресурсна осигуреност

- Обучение на учителите – период на начално обучение, време за педагогическо и практическо обучение; относителен дял на учителите, преминали курсове за повишаване на квалификацията.
- Участие в предучилищното образование – дял на децата 3-6 години, които посещават образователна институция, средна продължителност на обучението на деца между 3 и 6 годишна възраст в образователна институция.
- Брой компютри на сто ученика.
- Разходи за образование на един ученик.
- Дял на разходите за образование от БВП.

5. Индикатори за достъп и участие в системата на образование

- Нетен коефициент на записване за населението в училищна възраст по степени на образование.
- Брой обхванати деца на възраст 3, 4, 5 и 6 години.
- Процент на заетите и безработните на възраст 25-64 години, които участват в продължаващо обучение за подпомагане на своето кариерно развитие.

6. Индикатори за обща ефикасност на системата на образование

- Разпределение на завършилите висше образование по сфери на реализация една година след завършване: дял на работещите от общо завършилите, дял на работещите по специалността си от общия брой на работещите.
- Разпределение на завършилите професионално образование по сфери на реализация една година след завършване: дял на работещите от общо завършилите, дял на работещите по специалността си от общия брой на работещите, дял на студентите от общо завършилите.
- Разпределение на завършилите общо средно образование по сфери на реализация една година след завършване: дял на работещите от общо завършилите, дял на студентите от общо завършилите.